

22.10.2015

Ettepanekud ja selgitused on esitatud maapõueseaduse eelnõu ülesehitust järgides.

§ 1. Seaduse eesmärk

Käesoleva seaduse eesmärk on tagada maapõue säästlik ja majanduslikult otstarbekas kasutamine ning seejuures tekkivate keskkonnanahäiringute vähendamine võimalikult suures ulatuses.

Ettepanek: muuta sõnastust.

Käesoleva seaduse eesmärk on tagada:

- 1) maapõue uuringute läbiviimine;
- 2) maapõue loodusvarade säästev majandamine, mis on kooskõlas ökoloogiliste, majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste vajadustega ning mitmekülgse maapõuekasutuse võimalustega;
- 3) maapõue kaitse;
- 4) keskkonnanahäiringute vähendamine;
- 5) kaevandatud alade otstarbeka taaskasutamise võimalused;
- 6) riigi varustatus maavaradega.

Selgitus: eesmärk peaks olema konkreetsem. Keskkonnanahäiringute all mõistetakse inimtegevusega kaasnevat mõju. Maapõue kaitse on laiem mõiste, mis hõlmaks ka geoloogiliste väärtuste ja loodusobjektide kaitset.

Keskkonnanahäiring on defineeritud kui inimtegevusega kaasnev vahetu või kaudne ebasoodne mõju keskkonnale (<http://k6k.ee/keskkonnaseadustik/1-ptk/2-jagu/pg-3>).

§ 6. Maavara

Maavara on taastumatu või taastuv loodusvara – kivim, setend, vedelik või gaas, mille omadused vastavad käesoleva seaduse §-s 27 nimetatud nõuetele või uuringu tellija esitatud nõuetele ja mille lasund või selle osa on maardlana keskkonnaregistrisse kantud (edaspidi arvele võetud).

Selgitus: turvas on taastuv (taastumisvõimeline) maavara, säästva arengu seadus §5 lg 5, Vabariigi Valitsuse määrus „Turba kriitilise varu ja kasutatava varu suurus ning kasutusmäärad“, vastu võetud 12.12.2005 nr 293, määrus kehtestatakse “Maapõueseaduse” § 64 lõike 1 ja “Säästva arengu seaduse” § 5 lõike 5 alusel.

§ 19. Maapõue kaitse ja kasutamise põhimõtted ning kooskõlastamiskohustus

Selgitus: paragrahvis pööratakse tähelepanu ka maapõue kasutamise põhimõtetele.

§ 21. Maapõue kasutamisega seotud põhikohustused

(2) Maapõue kasutamine ainult mulla maapõuest eemaldamise eesmärgil on keelatud.

Ettepanek muuta sõnastust: (2) Maapõue kasutamine ainult pindmise mulla kihi eemaldamise eesmärgil on keelatud.

(4) Maavara tuleb kaevandada ning muul alusel looduslikust seisundist eemaldada ja kasutada ~~võimalikult~~ majanduslikult otstarbekalt ja säästlikult.

§ 22. Üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringu õigus

(3) Üldgeoloogilist uurimistööd ja geoloogilist uuringut võib korraldada ja juhtida selleks erialaseid teadmisi, oskusi, ja kogemusi ~~ja sobivaid hoiakuid~~ (edaspidi kompetentsus) omav isik.

Selgitus: sõna “hoiak” tähendab eelkõige suhtumist ja sõna “kompetentsus” asjatundlikkust ja pädevust. Eelnõu tekstis tekitab segadust hoiaku selgitamine kompetentsuse kaudu. Nõuded juhtimisele võiks olla konkreetsemad.

Ettepanek: Üldgeoloogilist uurimistööd ja geoloogilist uuringut võib juhtida vähemalt geoloogia või mäenduse eriala magistriõppe diplomiga või sellega võrdsustatud kvalifikatsiooniga ja kolmeaastase töökogemusega isik või Euroopa majanduspiirkonna lepinguriigis neid töid õiguspäraselt tegev ja seal asutatud isik või lepinguriigi kodanik.

§ 24. Üldgeoloogilise uurimistöö kord

(4) Üldgeoloogilise uurimistöö käigus vastavalt töö eesmärgile tehakse:

1) geoloogilist kaardistamist;

2) maavara otsingut;

3) hüdrogeoloogilist uuringut

~~34)~~ geofüüsikalist uuringut;

~~45)~~ geokeemilist uuringut;

~~56)~~ muud sihtotstarbelist geoloogilist tööd, välja arvatud ehitusgeoloogilist ~~või~~ ~~geodeetilist~~ tööd.

Selgitus: hüdrogeoloogilised uuringud on üldgeoloogiliste tööde lahutamatu osa, mis kaasneb nii geoloogilise kaardistamise kui maavarade otsinguga, mõnel juhul ka teiste loetelus olevate uuringutega. Veeseadus ei saa olla põhjus, miks hüdrogeoloogia jääb maapõueseaduse loetelust välja.

Loetletud tegevuste juures **ei saa** välistada topograafilisi ja geodeetilisi töid.

§ 24 ja 25 juurde seoses segadusega terminite kasutamisel.

Topograafia on geodeesia haru, mis tegeleb maapinna mõõdistamisega ja mõõtmistulemuste põhjal topograafiliste kaartide koostamisega.

§ 25. Geoloogilise uuringu kord

(3) Geoloogilise uuringu korraga kehtestatakse:

1) maavara jaotamine kasutusala järgi ja maavara kasutusala määramise nõuded;

2) geoloogilise uuringu ettevalmistamise ja tegemise, geodeetiliste topograafia tööde ning maavara koguse arvutamise kohta esitatavad nõuded;

§ 30. Geoloogilise teabe säilitamine

(3) Kui üldgeoloogiline uurimistöö, geoloogiline uuring, üldgeoloogilise uurimistöö või geoloogilise uuringu aruanne ei vasta käesolevas seaduses ja selle alusel kehtestatud nõuetele, on keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötlejal ja

Keskkonnaministeeriumil õigus nõuda ~~aruande muutmist või selle koostamisel aluseks võetud~~ andmete täiendamist või täpsustamist aruandes. Sellekohane nõue tuleb esitada 30 päeva jooksul aruande saamisest arvates.

(4) Üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringu tegemisel saadud kivimmaterjali, puursüdamikke, proove ja muud geoloogilist teavet (edaspidi kogutud materjal) tuleb säilitada vähemalt 30 päeva üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringu aruandes esitatud ettepaneku osas otsuse tegemisest arvates. Kui üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringu aruandes esitatud ettepaneku alusel ei ole vaja teha muudatusi keskkonnaregistris, tuleb säilitada kogutud materjal vähemalt 30 päeva üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringu aruande maardlate nimistu volitatud töötlejale esitamisest arvates.

(5) Keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötleja otsustab käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatud tähtaja jooksul, kas kogutud materjali tuleb säilitada keskkonnaregistris. Keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötleja nõudmisel annab loa omaja kogutud materjali volitatud töötlejale säilitamiseks keskkonnaregistri maardlate nimistu volitatud töötleja määratud ulatuses ja kohas.

(6) Loa omaja annab kogutud materjali üle koos pakendi ja etikettidega.

Ettepanek lõigete 4–6 korrigeerimiseks: kivimmaterjali (st proovid, käsipalad) ja puursüdamike säilitamise kestuse ja vajaduse üle otsustamist ei saa delegeerida keskkonnaregistri volitatud töötlejale, kes tegeleb internetipõhise andmete kogumisega. Proovide ja puursüdamike hoiu vajalikkuse asjus peab otsuse tegema geoloogilistele töödele spetsialiseerunud riigiasutus, kelle pädevuses on hinnata proovide ja puursüdamike väärtust seoses Eestis läbiviidavate teaduslike ja rakenduslike uuringutega. Kõnealuste materjalide säilitamine on oluline eelkõige geoloogiliste tööde omahinna langetamise seisukohast.

§ 33. Üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa taotlus

(5) Üldgeoloogilise uurimistöö loa, mille eesmärk on maavara otsing, või uuringuloa taotlusele lisatakse era- või munitsipaalmaal asuva uuringuruumi ja uuringuruumi teenindusala asukoha kinnisasja omaniku nõusolek viimase omandis oleva kinnisasja kasutamiseks.

Ettepanek: nõusoleku võtmine ei peaks laienema üldgeoloogilise uurimistöö loa taotlusele geoloogilise kaardistamise eesmärgil. Analoogne probleem § 42 ja 56 juures.

§ 42. Üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa andmisest keeldumine

Ettepanek: kaaluda keeldumiste tingimuste esitamist nii, et üldgeoloogilise uurimistöö loa andmisel vähemalt geoloogilise kaardistamise eesmärgil kohalduks ainult lg 1, punkt 8 ja teistel juhtudel lg 1 punktid 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 ja 11, pluss lg 2 ja 3.

Lg 1 punkt 3 tuleks eemaldada, sest praktikas ei ole kirjeldatud keskkonnaoht reaalne.

Praegu on seaduses vastuolulised paragrahvid. § 42 keelab ja § 93 lubab, seejuures siis kõike, mis ei ole maavara otsing.

§ 49. Kaevandamise üldnõuded

(1) Kaevandamisel tuleb rakendada vajalikke meetmeid keskkonnaohu vältimiseks ja kohaseid meetmeid keskkonnariski vähendamiseks.

(2) Kaevandaja on kohustatud rakendama abinõusid keskkonnakahjustuste prognoosimiseks ja ennetamiseks, tekkinud keskkonnakahjustuste likvideerimiseks või leevendamiseks ning kaevandamisjärgsete võimalike keskkonnahäiringute tekkimise jälgimiseks.

Ettepanek: lg 1 ja 2 edastavad ühte ja sama sõnumit. Üks neist on liigne. Sõna “keskkonnakahju” võiks asendada sõnaga “keskkonnahäiring”.

KeÜS (ja järelikult kogu Eesti keskkonnaõiguse) kontekstis on keskkonnahäiring negatiivsete keskkonnale avalduvate või selle kaudu levivate mõjutuste koondmõiste. Mõistet keskkonnahäiring kasutatakse olukorras, kus on vaja tähistada ebasoodsat keskkonnamõju kõige üldisemalt, eristamata selle erinevaid avaldumisvorme ja intensiivsust. Keskkonnale avalduva mõju ühtseks reguleerimiseks oli vaja välja töötada koondmõiste, mis hõlmaks igasugust inimtegevusest lähtuvat ebasoodsat mõju keskkonnale, sest senine praktika näitab, et ebasoodsa keskkonnamõju tähistamiseks kasutati keskkonnaõiguses väga erinevaid termineid, milleks on näiteks keskkonnamõju, oluline keskkonnamõju, negatiivne keskkonnamõju, keskkonnakahju, keskkonna saastamine, keskkonna ohustamine jne (<http://k6k.ee/keskkonnaseadustik/1-ptk/2-jagu/pg-3>)

§ 56. Kaevandamisloa taotlus

(3) Kaevandamisloa taotluse seletuskiri peab sisaldama lisaks keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 42 lõike 1 punktides 3 ja 5–15 nimetatud andmetele teavet:

- 1) ~~kasutada~~ kavandatava tehnoloogia ja ~~kavandatava~~ kaevandamise keskkonnamõju võimaliku ulatuse kohta;
- 2) maapõues tekkivate võimalike muutuste ning keskkonnahäiringu ennetamiseks ja vähendamiseks rakendatavate abinõude kohta;
- 3) põlevkivi, fosforiidi ja metallitoorme kaevandamisega kaasneva sotsiaalmajandusliku mõju kohta ning selle aluseks olevat analüüsi;
- 4) kaevandatavamisega rikutava maa edasise kasutamise otstarbe ning tehnilise ja bioloogilise korrastamise, korrastatava maa veerežiimi kujundamise ning korrastamistöde eeldatava maksumuse kohta;

§ 61. Kaevandamisloa andmisest keeldumine

4) mäeeraldise piiridesse jääva kaevandatava maavara kogus on suurem, kui taotluses märgitud maavara kaevandamise keskmist aastamäära või kaevandamise maksimaalset aastamäära aluseks võttes loa kehtivuse ajal maavara kaevandada suudetakse;

Ettepanek: kuidas taotleja peab prognoosima nõudlust kaevandatava maavara järele 15 aasta pikkusel perioodil? Praktikas ei ole küsimus suutlikkuses, vaid nõudluses.

13) taotletava kaevandamisloa alusel tehtavad tööd võivad oluliselt ebasoodsalt mõjutada kaitstavat loodusobjekti või loodusobjekti, mille kaitse alla võtmise menetluse on pädev asutus algatanud, ja seda ebasoodsat mõju ei saa muul viisil vältida kui loa andmisest keeldumisega;

14) kaevandamine takistab veeseaduse §-des 35–37 sätestatud pinnavee ja põhjavee kaitse eesmärkide saavutamist ja veeseaduse § 312 lõike 1 punktides 1, 3 ja 4 sätestatud tingimused ei ole täidetud.

Ettepanek: punktid 13 ja 14 dubleerivad looduskaitse- ja veeseadust. Ühtlasi tuleks kontrollida paragrahvide numbreid veeseaduses.

§ 64. Kaevandamise maksimaalne aastamäär

(4) Põhjendatud juhul võib loa omaja taotlusel määrata mitmele põlevkivi kaevandamise loale ühise maksimaalse aastamäära, kui selleks ei ole keskkonnakaitsest tulenevaid alaseid takistusi.

§ 73. Mäeeraldise laiendamine

(4) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 3 sätestatud juhul võib laiendada isikule sama maavara kaevandamiseks antud mäeeraldist kaevandatava maavara koguse võrra, mis jääb moodustatud kaitseala, hoiuala või kaitse alla võetud püsielupaiga tõttu olemasoleva mäeeraldise piires kaevandamata.

Ettepanek: kuidas kompenseeritakse riigile ja ettevõtjale tekitatud kahju?

§ 74. Kaevandamislubade liitmine

(2) Liita võib ainult keskkonnaregistri maardlate nimistu samale registrikaardile kantud maardla või maardla osa kohta antud lube.

Ettepanek: kaotada seaduse sätetest mõiste „maardla osa“. Tegemist on tehnilise mõistega mis ei järgi geoloogilisi struktuure, majanduslikku mõistlikkust ega keskkonnaparameetreid.

(3) Loa andja keeldub lubade liitmisest, kui see ei ole tehniliselt võimalik.

Ettepanek: sellises sõnastuses ei sobi seadusesse. Parem oleks kaaluda variante, kuidas sellist tehnilist probleemi kõrvaldada.

§ 79. Kaevandamise valdkonnas tegutsevate isikute kompetentsus

(2) Vastutava spetsialisti kompetentsus peab võimaldama tal tunda oma tegevusvaldkonnaga seotud riske, oskama neid tuvastada ning ära hoida. Kompetentsuse eelduseks on erialane haridus ja asjaomane töökogemus.

(3) Eeldatakse, et vastutava spetsialisti kompetentsus on tõendatud ulatuses, mille kohta isikul on asjakohane kutseadusele vastav kutse.

Ettepanek: siingi võiks lähtuda erialase kõrghariduse nõudest nii nagu § 22 juures.

§ 93. Kinnisasja kasutamise õigus

(1) Kui üldgeoloogiline uurimistöö ei ole maavara otsing, on kinnisasja omanik kohustatud seda oma kinnisasjal lubama.

Ettepanek: paragrahviga 42 vajab siinöeldu alusel korrigeerimist.

(2) Üldgeoloogilist uurimistööd ja geoloogilist uuringut ei või teha kinnisasja omaniku nõusolekuta viljapuuaias, selgelt eristataval õuealal, hoonete all ning elamule lähemal kui 50 meetrit.

Ettepanek: see lõige võiks seadusest välja jääda! Keskkonnaseadustiku üldosa seadus (jõustunud 01.08.2015) juba käsitleb analoogseid detaile. Hüdrogeoloogiliste andmete kogumisel tuleb kinnisasja omanikega suhelda ja kaevude andmeid täpsustada.

§ 96. Üldgeoloogilise uurimistöö ja geoloogilise uuringuga tekitatud kahju hüvitamine

(1) Üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa omaja hüvitavad üldgeoloogilise uurimistööga ja geoloogilise uuringuga tekitatud kahju sõltumata oma süüst.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud kahju hüvitamise nõue aegub ühe aasta jooksul, arvates päevast, millal kannatanu sai teada või pidi teada saama kahju tekitamisest.

(3) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud kohaldatakse üldgeoloogilise uurimistöö loa ja uuringuloa omaja suhtes kümne aasta jooksul, üldgeoloogilise uurimistöö loa või uuringuloa kehtivuse lõppemisest arvates.

Ettepanek: kaaluda sellise paragrahvi vajalikkust maapõueseaduses. Geoloogiliste töödega ei tehta midagi tavatut, mida ei saa lahendada juba kehtivate seaduste toel.

KOKKUVÕTTEKS

Seaduse eelnõu mahukamaks muutunud varianti lugedes tuleb tõdeda, et lisandud paragrahvide ja sätetega on suurendatud bürokraatia osa, mis praktikas tähendab suuremat aja ja tööjõu kulu. Sõnum geoloogilist uuringut tegevatele rakendus- ja teadusasutustele kannab negatiivset varjundit. Praegu toimiva süsteemi tugevustega on arvestatud minimaalselt ja nõrkuste vähendamise vajadus on jäänud üldse tähelepanuta. Kummaline on seejuures soov märgistada geoloogilisi uuringuid keskkonnaohuga. Seadus, mida me teeme 2015. aastal, peaks lähtuma viimase kümne aasta kogemustest ja looma eeldused riigi majanduse arengu ja keskkonnahoiu jaoks vajalike maapõue uuringute tegemiseks. Paraku on rõhk asetatud tänaseks müütiliseks muutunud hirmude elustamisele ja neist lähtuvalt bürokraatlike tõkete osa suurendamisele.

Üldgeoloogiline uurimistöö ja geoloogilise uuringu läbiviimine eeldab erialast haridust. Kui veeseaduses on haridusnõuded fikseeritud konkreetselt, siis maapõueseaduses see nii ei ole. Miks eeldatakse (seaduse sõnastus), et kutseseadusele vastav kutse tagab õiguse uuringu tegemisele paremini kui erialane haridus koos töökogemusega. Seni, kuni kutsesüsteem ei ole kõnealuses valdkonnas oma eeliseid kõrgharidussüsteemi ees tõestanud, jääb sellise eelduse kirjutamine seadusesse bürokraatiat põhjendamatult suurendavaks ilminguks.

Kaevandamisega seotud peatükkides tekitab muret seaduse negatiivne sõnum kaevandajatele. Kas kõik kaevandamist kontrollivate instantside suuresti üksikjuhtumitel põhinevad regulatsioonid väärivad seadusesse kirjutamist? Kindlasti vajavad analüüsi vastutuse peatükis toodud trahvimäärad. Riigi huvides ei ole ettevõtjate maksejõuetuks muutmine, vaid jätkusuutlik maavarade kaevandamine.

Koostatud Eesti Geoloogia Seltsi liikmete arvamuste põhjal.

Kontakt:

Tarmo All, 5029476, Tarmo.All@energia.ee

Anne Põldvere, 5186327, anai@ut.ee